

УДК 339.9

<https://doi.org/10.32342/3041-2137-2025-1-62-20>

О.А. Паришина,

доктор економічних наук, професор, академік АЕН України,
професор кафедри кібербезпеки та інформаційних технологій,
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро (Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-7836-0140>

М.Ю. Паришина,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин,
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро (Україна)

<https://orcid.org/0000-0001-9256-1929>

Т.В. Чумак,

старший викладач кафедри глобальної економіки,
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)

<https://orcid.org/0000-0001-9167-3726>

Л.І. Ярмоленко,

старший викладач кафедри глобальної економіки,
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)

<https://orcid.org/0000-0003-3736-103X>

ТЕНДЕНЦІЇ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ КРАЇН У КОНТЕКСТІ ЇХ РОЗВИТКУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Світовий розвиток на сучасному етапі супроводжується складними інтеграційними процесами та глобальними трансформаціями. За останні роки спостерігається стійка тенденція зростання транснаціональних загроз та міжнародних конфліктів, що негативно впливає на ключові характеристики спроможності держав до забезпечення стійкого розвитку в умовах загострення проблем глобальної безпеки.

Метою статті є визначення тенденцій глобальних трансформацій країн в контексті їх розвитку та забезпечення національної безпеки.

Проведено дослідження визначення та кількісної оцінки основних характеристик держав з урахуванням таких ключових аспектів, як безпека та розвиток. Розглянуто методологічні аспекти підходів до формування індексів та індикаторів, які ґрунтуються на багатовимірних підходах та дозволяють кількісно оцінити рівень слабкості держави.

Запропоновано науково-методичний підхід та проведено дослідження обраної групи країн в контексті аналізу динаміки їх розвитку та забезпечення безпеки з визначенням рівня слабкості країн за допомогою використання індексу Fragile States Index, а також його складових індикаторів та критеріїв. Використання індексу Fragile States Index за період з 2006 по 2023 рр. дозволило визначити тенденції трансформації станів таких країн, як Афганістан, Велика Британія, Індонезія, Іран, Китай, США, Україна.

Проведено аналіз глобальних трансформацій в Україні, за результатами аналізу якого виділено три періоди часу: перший – з 2006 по 2014 рр., другий – з 2015 по 2020 рр. і третій – період останніх двох років, саме той час, коли в країні триває збройний конфлікт 2022 – 2023 рр. Використання системи індикаторів та критеріїв індексу Fragile States Index дозволило встановити найбільш суттєві погіршення у 2023 р. порівняно з 2013 р. Побудовано математичні моделі динаміки змін індексу Fragile States Index для Китаю та Індонезії з оцінкою точності цих моделей, що дозволило здійснити прогнозування певних тенденцій зміцнення цих країн на майбутні періоди часу.

Практичне використання запропонованого науково-методичного підходу дозволить здійснювати аналітичну обробку інформації з урахуванням багатовимірного підходу до оцінки слабкості держав в контексті визначення тенденцій соціально-економічного розвитку та забезпечення національної безпеки. На підґрунті аналітичної інформації та виявлення прогалин у ключових характеристиках держав доцільно формувати ефективні стратегічні рішення, спрямовані на підвищення рівня стійкості в умовах глобальних трансформацій.

Ключові слова: *глобальні трансформації, тенденції розвитку, крихкість, стійкість, модель крихкої держави, індекси слабкості держави, національна та міжнародна безпека*
JEL classification: *C10, C53, E69, F01, F29, O10*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Світовий розвиток на сучасному етапі супроводжується складними інтеграційними процесами та глобальними трансформаціями. Незважаючи на позитивні явища суспільного прогресу, слід звернути увагу на суперечливий аспект глобалізації, який призводить до поглиблення проблеми забезпечення міжнародної безпеки.

За останні роки у сучасному світі спостерігається тенденція зростання транснаціональних загроз та міжнародних конфліктів, що негативно впливає на економічну, політичну й демографічну ситуацію, внаслідок чого зменшується рівень економічного зростання та погіршується добробут населення [6, с. 311–312; 7, с. 3–4].

Системний вплив негативних факторів знижує рівень національної [1, с. 155–160; 5; 6, с. 311–319], регіональної [14, с. 334–342] та міжнародної безпеки [7, с. 3–7], призводить до формування прогалин в міжнародних відносинах та ключових характеристиках держав, за допомогою яких оцінюється стійкість країн до зовнішніх та внутрішніх загроз.

У таких складних умовах збройних конфліктів та зростання гібридних загроз постають актуальні проблеми забезпечення ефективного управління

соціально-економічними процесами. Для вирішення комплексу завдань зазначеної проблеми потрібно здійснювати моніторинг стану країни з визначенням тенденцій у змінах показників оцінки стійкості до впливу негативних факторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку зі зміною системи міжнародної безпеки сучасні вчені приділяють значну увагу різним питанням глобальних трансформацій. Протягом значного періоду часу тривають дискусії в напрямі трансформації концептів та понятійного апарату слабких, неспроможних та нестійких держав. Дослідженню проблеми слабких держав з визначенням факторів транснаціональних загроз, розробкою концептів та наукових підходів присвячено праці закордонних вчених, зокрема таких як Р. Гайс, Д. Кармент, Д. Лісанті, С. Патрік, С. Прес, Дж. П'яцца, Х. Ратнер, Р. Ротберга, С. Хелм та ін.

Вивченню проблеми слабкості, крихкості та неспроможності держави приділяють увагу вітчизняні вчені, при цьому особливої актуальності ці питання набувають внаслідок загострення суспільно-політичної кризи у 2014 р. в нашій країні. Основна концентрація досліджень спрямована на визначення сутності та понятійного апарату. Зокрема Д.С. Вілкова проводить ґрунтовний аналіз поняття слабких держав в контексті

міжнародної безпеки [2, с. 126–132; 3]. У наукових працях [1–3] вісвітлюються підходи до проведення досліджень слабких та неспроможних держав. У публікації Л. Дорош [4, с. 67–72] досліджується питання слабкості держави на міжнародному рівні. Інші автори [8] здійснюють кількісну оцінку крихкості регіонів України в умовах збройного конфлікту.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Разом з цим залишаються неопрацьованими питання аналітичної обробки інформації, що дозволить виявити прогалини у ключових характеристиках держави та на цій основі сформувані ефективні стратегічні рішення, спрямовані на системне забезпечення національної безпеки держави за рахунок підвищення рівня її стійкості до впливу негативних факторів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення тенденцій глобальних трансформацій країн в контексті їх розвитку та забезпечення національної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження основних характеристик держав у зв'язку з такими ключовими аспектами, як безпека та розвиток (security-development) дозволило сучасним ученим ввести поняття так званих слабких держав. Провідні науковці США вивчали чисельну кількість політичних криз та революцій у різних державах та сформували перелік історичних випадків перетворення держав на слабкі й невдалі [16]. За результатами цих досліджень з оцінки діяльності таких держав Світовим Банком вперше у 2002 р. був сформований звіт, що набув назви LICUS – Low Income Countries Under Stress [18]. До категорії слабких держав було віднесено країни, що перебували в кризі та характеризувалися низькими рівнями доходів.

Проведені дослідження розвитку країн з урахуванням безпеки дозволило вченим сформувані ознаки категорії слабких країн. Зокрема до цієї категорії почали відносити країни, на території

яких тривали конфлікти або місії з розбудови миру.

Грунтовні дослідження та спостереження дали змогу сформувані та довести гіпотезу про негативні ефекти переливання політичного насилля, транснаціональних та гуманітарних загроз зі слабких країн. Зокрема було встановлено [13], що країни, які мають найвищі показники слабкості та вважаються невдалими, генерують нестабільність, внутрішні конфлікти та громадянські війни у сусідніх країнах.

Після терористичного акту 11 вересня 2001 р. слабкі держави стали визначатися на офіційному рівні в документах США та вважатися найбільш серйозними транснаціональними загрозами державній та міжнародній безпеці. За результатами проведених досліджень з використанням напрацьованої методології аналітиками було зазначено, що найбільшою загрозою для США є слабкі та невдалі країни, при цьому рівень загроз від ворожих держав був оцінений меншою мірою небезпеки. Результати цих досліджень були використані при вирішенні стратегічних питань та зазначені в Стратегії національної безпеки США за 2002 р. [19, с. 13].

На підставі синтезу існуючих досліджень ряд науковців запропонували інноваційний підхід до розуміння крихкого, нестабільного стану держави та створили альтернативну модель крихкої держави, наголошуючи на її багатомірній та багатогранній природі [10].

З метою кількісного визначення характеристик стійкості держав було запропоновано низку рейтингів та індексів. На першому етапі цих досліджень в період 1996–2015 рр. групою Світового банку видавалися світові індикатори успішності управління за критеріями політичної стабільності та відсутності насилля (World Governance Indicators – Political Stability & Absence of Violence (WGI – PS & AV)) [20].

Методологічні аспекти підходу до визначення індексу World Governance

Indicators [20], які ґрунтуються на трьох вимірах для оцінки характеристики управління з урахуванням двох аспектів в кожному, наведено в табл. 1.

З метою оцінювання зовнішньої політики та ефективності інституцій країн світовим Банком також формуються звіти World Bank Country Policy and institutional assessment (CPia) [17]. Науковцями Карлтонського університету запропоновано індикатори для оцінки зовнішньої політики країн світу Country Indicators for Foreign Policy (CiFP) [11]. В інституті Брукінґса запропоновано індекс слабкості держав у світі, що розвиваються [15]. Відомий також індекс трансформації медіаконцерну Бертельсман Bertelsmann Transformation Index (BTI) [9]. Серед перелічених індексів найбільш відомим аналітики вважають Індекс слабких держав – Fragile States Index [12], який з 2005 р. представляється незалежною некомерційною дослідницькою та освітньою організацією Фонд Миру (Fund for Peace, FFP).

Індекс слабких держав (Fragile States Index) розраховується на підставі множини критеріїв за чотирма напрямками (індикаторів згуртування, економічних, політичних, а також соціальних й міжсекторних індикаторів), що дозволяє відображати здатність влади

контролювати збереження цілісності територій, демографічну, політичну та економічну ситуацію в країні [12]. У табл. 2 подано в систематизованому вигляді перелік індикаторів та критеріїв для визначення індексу Fragile States Index.

З метою проведення аналітичних досліджень з розвитку країн в контексті безпеки та визначення рівня слабкості розроблено науково-методичний підхід, який наведено у схематичному вигляді на рис. 1. Відповідно до цього підходу за результатами проведеного аналізу до оцінки та аналізу системи індикаторів, а також критеріїв для визначення індексів передбачено формування структури інформаційної бази з переліком чотирьох груп індикаторів згуртування, економічних, політичних, а також соціальних й міжсекторних індикаторів.

Використовуючи запропонований науково-методичний підхід, проведено дослідження обраної групи країн в контексті аналізу динаміки їх розвитку та забезпечення національної безпеки з визначенням рівня слабкості країн за рахунок використання індексу Fragile States Index та його складових індикаторів та критеріїв. На рис. 2 наведено динаміку зміни індексу FSI для України з його кількісними значеннями за період з 2006 по 2023 рр., та для порівняння тенденцій

Таблиця 1

Методологічні аспекти підходу до визначення індексу World Governance Indicators

Виміри	Основні аспекти вимірів для характеристики управління	
Перший Оцінка технології обирання й зміни уряду та моніторингу за їх діяльністю	1-й кластер Voice and Accountability (VA) – роль голосу громадянина та підзвітність уряду	2-й кластер Political Stability and Absence of Violence/Terrorism (PV) – політична стабільність та відсутність насилля
Другий Оцінка можливостей уряду ефективно формулювати та імплементувати політичні ідеї та дії	1-й кластер Government Effectiveness (GE) – ефективність уряду	2-й кластер Regulatory Quality (RQ) – визначення можливостей урядів виконувати проголошену політику та регульованість суспільства стосовно розвитку приватного сектора
Третій Оцінка поваги громадян до держави та її економічних і соціальних інституцій	1-й кластер Rule of Law (RL) – повага до верховенства права в країні	2-й кластер Control of Corruption (CC) – контроль над корупцією в суспільстві

Таблиця 2

Система індикаторів та критеріїв для визначення індексу Fragile States Index

Індикатори	Критерії кількісної оцінки	
	Позначення	Критерій
Індикатори згуртування (Cohesion Indicators)	C ₁	Апарат безпеки (Security Apparatus)
	C ₂	Факторизовані еліти (Factionalized Elites)
	C ₃	Група претензій (Group Grievance)
Економічні індикатори (Economic Indicators)	E ₁	Економічний занепад (Economic Decline)
	E ₂	Нерівномірність економічного розвитку (Uneven Economic Development)
	E ₃	Міграція і витік мізків (Human Flight and Brain Drain)
Політичні індикатори (Political Indicators)	P ₁	Легітимність держави (State Legitimacy)
	P ₂	Державні послуги (Public Services)
	P ₃	Права людини та верховенство права (Human Rights and Rule of Law)
Соціальні й міжсекторні індикатори (Social and cross-cutting Indicators)	S ₁	Демографічний тиск (Demographic Pressures)
	S ₂	Біженці та переселенці (Refugees and IDPs)
	X ₁	Зовнішнє втручання (External Intervention)

подано динаміку індексів для країн, в яких відбувалися тривалі конфлікти, зокрема для Афганістану та Іраку. Аналіз цих змін дозволяє зазначити, що така країна, як Афганістан характеризується як слабка країна (або країна з підвищеним рівнем крихкості), зокрема у 2006 р. за рейтингом країна посідала 10-те місце, і протягом тривалого часу спостерігається поступове погіршення ситуації в країні в контексті її стійкості до системного впливу негативних факторів, про що свідчить зниження рейтингу країни до 6-го місця у 2023 р. За кількісним показником індексу FSI спостерігаються деякі коливання значень індексу FSI, починаючи з 99,8 (у 2006 р.) до 106,6 (у 2023 р.).

Динаміка трансформаційних змін в Ірані є аналогічною, але за рейтингом країна посідає кращі позиції порівняно з Афганістаном. Так, у 2006 р. індекс FSI був визначений на рівні 84, який також набуває незначних коливань та досягає значення 85,4 у 2023 р. За рейтингом країна посідала 52-ге місце у 2006 р., потім поступово набуває «слабкості» протягом 18 років та у 2023 р. посідає 40-ве місце.

Іншу динаміку глобальних трансформацій спостерігаємо в Україні,

за результатами аналізу якої доцільно виділити три періоди часу: перший період – з 2006 по 2014 рр., другий – з 2015 по 2020 рр. і третій – період останніх двох років, саме той час, коли в країні триває збройний конфлікт 2022–2023 рр. Характерним явищем для перших двох періодів часу є визначені тенденції у зміні характеристики стійкості держави до впливу негативних факторів, а саме встановлено позитивні тенденції поступового зміцнення країни. Так, протягом першого періоду індекс FSI має тенденцію поступового покращання стану в контексті «розвиток – безпека» на рівні 72,9 (у 2006 р.) до 67,2 (у 2014 р.), відповідно за рейтингом Україна з 86-го місця (у 2006 р.) підіймається на 113-те (у 2014 р.). У 2015 р. в країні різко знижується рівень її стійкості порівняно з минулим, 2014 р., що засвідчується рейтингом на рівні 84-го місця (практично рівня 2006 р.), але протягом другого періоду аналогічно першому також відбувається поступове покращання стану країни, проте з меншою динамікою, і у 2021 р. Україна посідає 91-ше місце.

Третій період слід характеризувати як найгірший для країни, спостерігається суттєве погіршення ситуації, про що

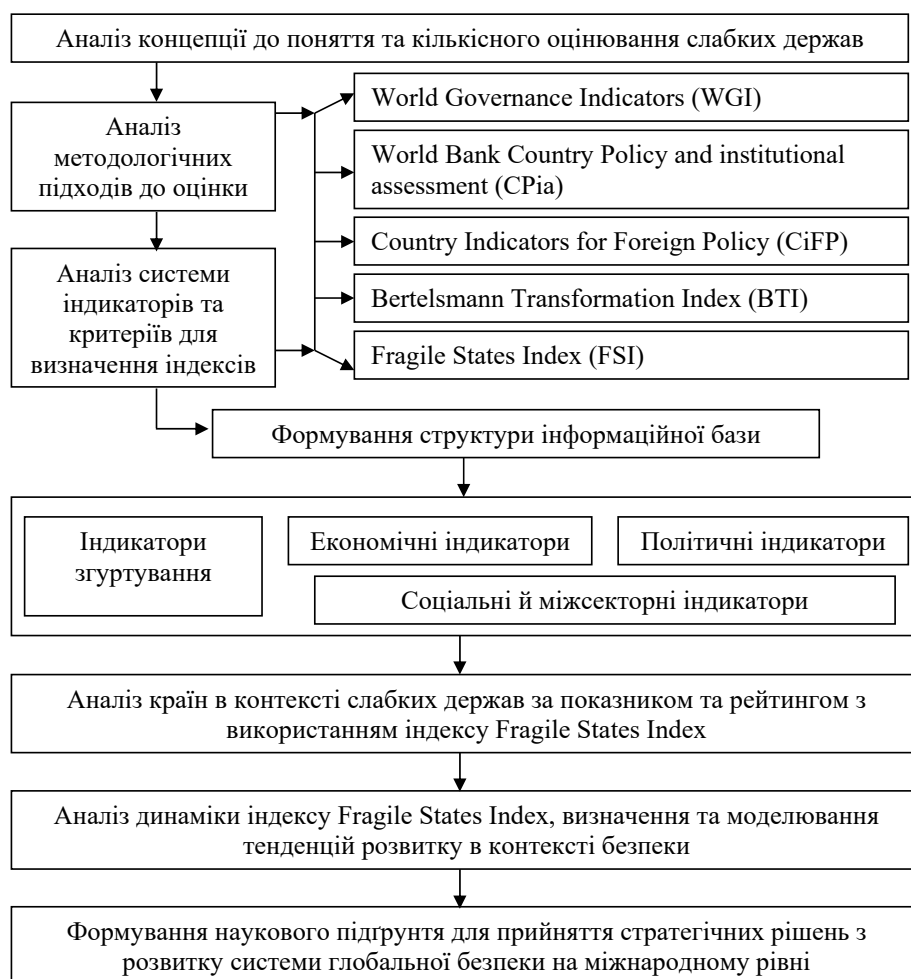

Рис. 1. Науково-методичний підхід аналітичних досліджень з розвитку країн в контексті безпеки та визначення рівня слабкості

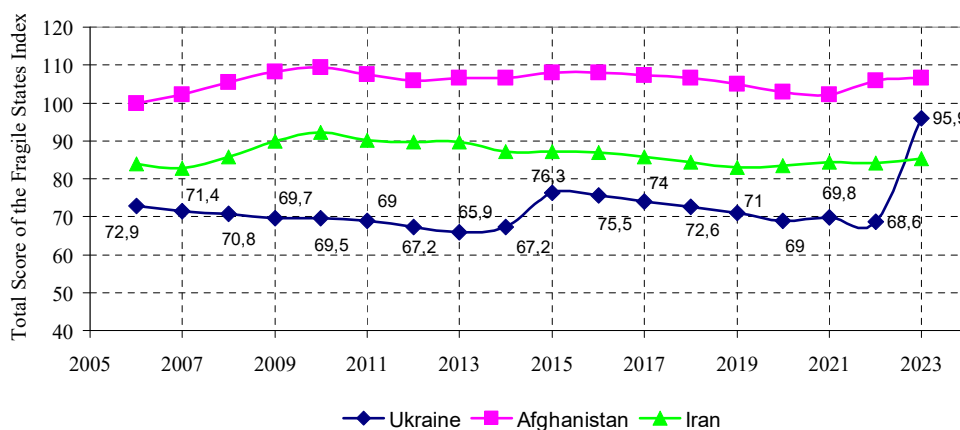

Рис. 2. Динаміка зміни індексу Fragile States Index для України, Афганістану та Іраку

свідчить зростання індексу FSI у 2023 р. на 39,8% (68,6 у 2022 р. та 95,9 у 2023 р.), при цьому за рейтингом у 2023 р., Україна посідає 18-те місце, втрачає, таким чином, 74 пункти порівняно з 2022 р. та переходить у 2023 р. в стан слабких держав із значно гіршим станом, ніж стан Ірану у цьому році (рис. 2). Динаміку зміни рейтингу для України наведено на рис. 3.

За результатами аналізу динаміки зміни індексу Fragile States Index для України можна констатувати, що

найкращий стан був у 2013 р., коли значення індексу досягало 65,9, а за рейтингом країна посідала 117-те місце, але найгірший стан спостерігаємо у минулому, 2023 р., коли країна втратила 99 сходинок за ці 10 років та опинилася на 18-му місці за рейтингом із значенням індексу Fragile States Index на рівні 95,9.

Враховуючи такі порівняння станів, проведемо аналіз за критеріями, за якими відбувався підрахунок індексу та подамо результати у графічній інтерпретації (рис. 4).

Рис. 3. Динаміка зміни рейтингу України за визначенням індексу Fragile States Index

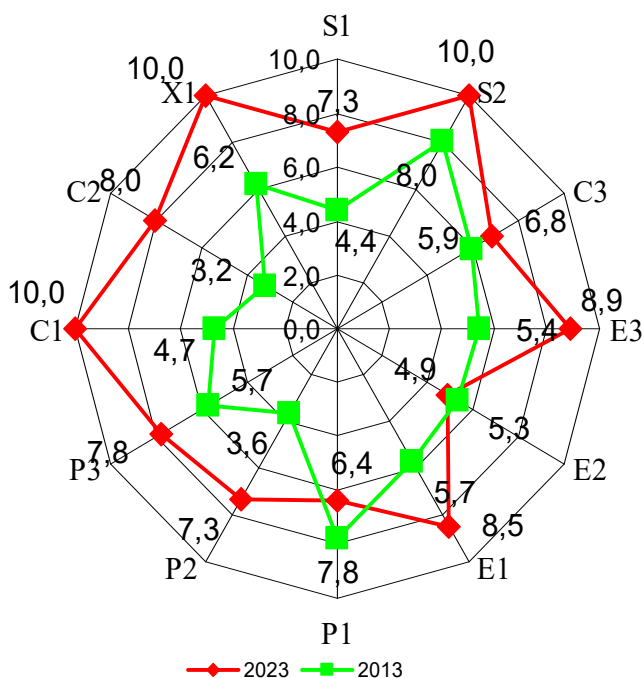

Рис. 4. Графічна інтерпретація порівняння критеріїв індексу Fragile States Index для України (2013 та 2023 рр.)

За результатами порівняння критеріїв слід зазначити, що найбільш суттєві погіршення у 2023 р., порівняно з 2013 р., відбулися за критерієм C_1 – в апараті безпеки, C_2 – факторизовані еліти та X_1 – зовнішнє втручання.

На наступному етапі досліджень було сформовано інформаційну базу за даними індексу Fragile States Index для інших країн з метою аналізу ситуації в контексті динаміки зміни рівня слабкості. З цією метою було обрано країни провідних економік з різних континентів, зокрема США, Велика Британія, Китай та Індонезія.

На рис. 5 наведено динаміку зміни індексу Fragile States Index для цих країн за період 2006–2023 рр. Аналіз кількісних значень та їх графічної інтерпретації

дозволяє визначити стійкі, але різні за напрямом тенденції в першій парі країн – США і Велика Британія, та в другій парі країн – Китай та Індонезія.

Слід зазначити, що в США та Великій Британії за останні роки спостерігається тенденція незначного погіршення стану цих країн в контексті «розвиток – безпека». Проте стан Китаю та Індонезії характеризується стійкою позитивною тенденцією зростання стійкості. Аналіз динаміки зміни рейтингу США і Великої Британії за визначенням індексу Fragile States Index дозволяє відзначити суттєве покращання стану в обох країнах з 2007 р. та утримання протягом десяти років на рівні 158–161 рейтингу для США та на рівні 156–162 – рейтингу для Великої Британії (рис. 6).

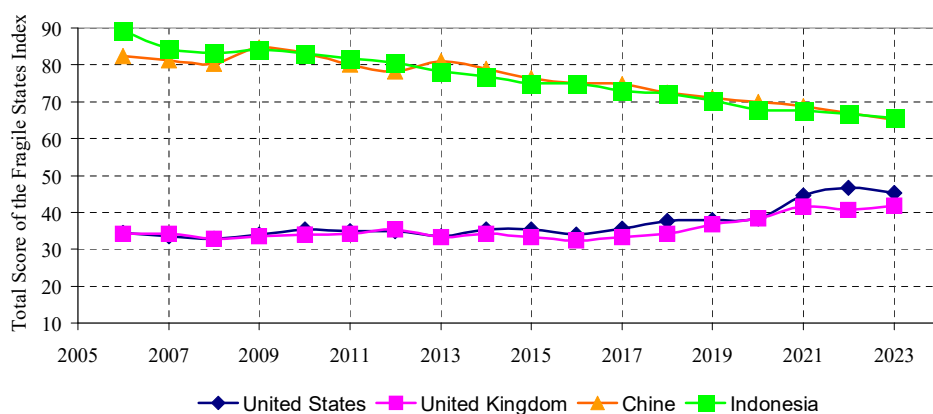

Рис. 5. Динаміка зміни індексу Fragile States Index для країн: США і Велика Британія, Китай та Індонезія

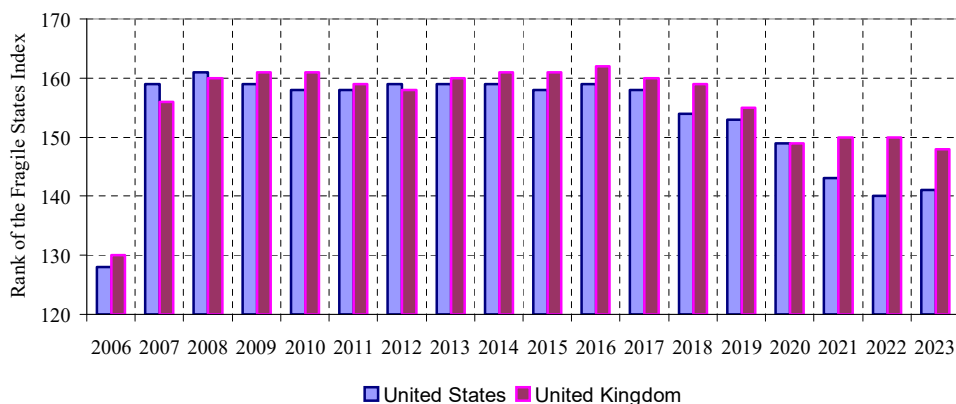

Рис. 6. Динаміка зміни рейтингу США і Великої Британії за визначенням індексу Fragile States Index

Після 2017 р. ситуація починає погіршуватися. Так, США у 2017 р. опиняються на 158-му місці з індексом Fragile States Index на рівні 35,6 і у 2023 р. посідають 141-ше місце з індексом FSI на рівні 45,3. Велика Британія у 2017 р. була на 140-му місці з індексом FSI на рівні 33,2 і у 2023 р. змістилася на 148-ме місце з індексом 41,9.

Динаміку поступового зміцнення спостерігаємо протягом всього періоду спостереження в таких країнах, як Китай та Індонезія. Китай у 2006 р. посідав 57-ме місце з індексом FSI на рівні 82,5 і за 18 років змістився на 101-ше місце з індексом FSI на рівні 65,1.

Індонезія за динамікою позитивного розвитку характеризується ще більшими темпами. Так, у 2006 р. країна посідала 32-ге місце з індексом FSI на рівні 89,2, і у 2023 р. посіла 98-ме місце з індексом FSI на рівні 65,6. Таким чином, Китай покращив свої позиції на 44 позиції, а Індонезія – на 57 позицій в рейтингу за індексом FSI (рис. 7).

Аналіз визначених тенденцій з використанням економіко-математичних методів дозволив отримати математичні моделі динаміки змін індексу Fragile States Index. Як фрагмент проведених досліджень в табл. 3 наведено математичні моделі динаміки змін індексу Fragile States Index для Китаю та Індонезії з оцінкою точності цих моделей.

Використання отриманих математичних моделей з високими показниками точності дозволило здійснити прогнозування тенденцій на майбутні періоди часу. За результатами моделювання та аналітичної обробки прогнозних значень слід очкувати подальше зміцнення цих країн за індексом Fragile States Index до 2025 р., зокрема для Китаю – на рівні 1,9%, для Індонезії – на рівні 4,8%.

Таким чином, за результатами проведених досліджень визначено тенденції глобальних трансформацій обраної групи країн в контексті їх розвитку та забезпечення національної безпеки. Використання індексу Fragile

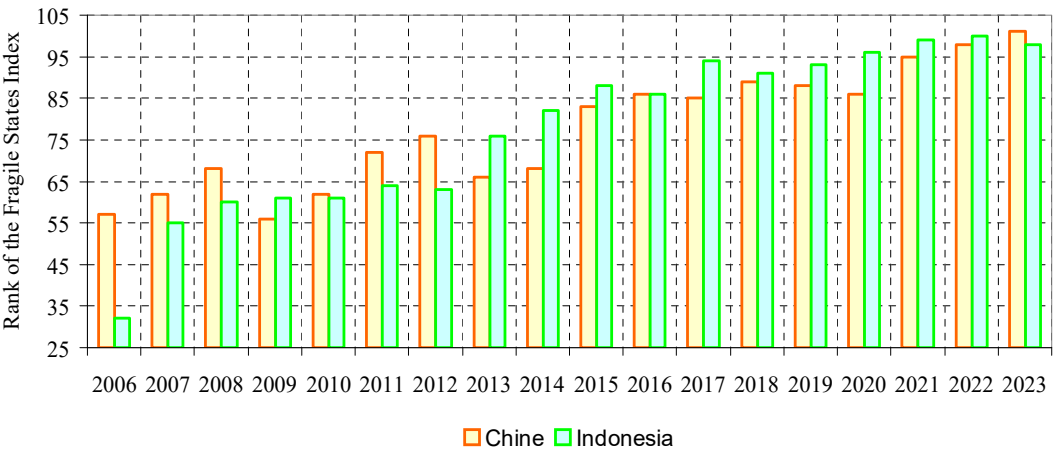

Рис. 7. Динаміка зміни рейтингу Китаю та Індонезії за визначенням індексу Fragile States Index

Таблиця 3

Математичні моделі динаміки змін індексу Fragile States Index

Країна	Математична модель	Коефіцієнт детермінації
Китай	$y = -1,0523x + 2196$	$R^2 = 0,902$
Індонезія	$y = -1,3222x + 2739,9$	$R^2 = 0,984$

States Index з детальним аналізом його складових та критеріїв дозволяє встановити найбільш суттєві зміни у формуванні характеристики стійкості держави до існуючих загроз.

Висновки. На підставі запропонованого науково-методичного підходу проведено дослідження обраної групи країн в контексті аналізу динаміки їх розвитку та забезпечення безпеки. Використання індексу Fragile States Index в ході досліджень дозволило визначити тенденції трансформації станів цих країн з наданням аналізу зміни рівня слабкості.

Практичне використання запропонованого науково-методичного підходу дозволить здійснювати аналітичну обробку інформації з урахуванням багатовимірної підходу до оцінки слабкості держав в контексті визначення тенденцій соціально-економічного розвитку та забезпечення національної безпеки. На підґрунті аналітичної інформації та виявлення прогалин у ключових характеристиках держав доцільно формувати ефективні стратегічні рішення, спрямовані на підвищення рівня стійкості в умовах глобальних трансформацій.

Список використаної літератури

1. Березинський Л.В. Основні підходи до дослідження державної спроможності/ неспроможності. *Вісник Дніпропетровського університету*, 2012. № 9/2. С. 155-160.
2. Вілкова Д.С. Віхи, тенденції та підходи до вивчення слабких держав. *Політикус: наук. журнал*. 2020. № 2. С. 126-132. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/9462>
3. Вілкова Д.С. Поняття слабких держав як відповідь на загрози міжнародній безпеці. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2020, Т. 12, Вип. 1(25). URL: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/view/1019/1132>
4. Дорош Л. Слабкість держави на міжнародній арені: до проблеми визначення змісту поняття. *Геополітика і міжнародні відносини*. 2012. № 24, С. 67-72.
5. Паршин Ю.І. Стратегія забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства: теорія, методологія і практика: монографія. Дніпропетровськ: Університет імені Альфреда Нобеля, 2016. 408 с.
6. Паршина О.А., Паршин Ю.І. Забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах економічних трансформацій. *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung*. Kornieiev V., Pasichnyk, Yu., Radchenko O., Khodzhaian A. und andere: Collective monograph. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, 2020. С. 311-319.
7. Паршина О.А., Паршина М.Ю., Чумак Т.В. Фактори економічного розвитку країн в умовах загострення глобальних проблем світової безпеки. *Приазовський економічний вісник*. Випуск 2(25) 2021. С. 3-7. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2021/2_25_ukr/3.pdf
8. Федірко Н.В., Куценко Т.Ф., Мальковська Ю.Б., Дзензелюк К.В., Сіренко Я.С. Оцінювання крихкості регіонів України в умовах збройного конфлікту. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6777>
9. Bertelsmann Transformation Index (BTI). Key Findings. URL: <https://www.bti-project.org/en/key-fin-dings/>
10. Carment D., Press S., Samy Y. 2010. Security, Development, and the Fragile State: Bridging the Gap between Theory and Policy. L., N.Y.: Routledge. 304 p.
11. Country Indicators for Foreign Policy (CiFP) URL: <https://www.iaffairscanada.com/cifp/>
12. Fragile States Index. Comparative Analysis. URL: <https://fragilestatesindex.org/comparative-analysis/>

13. Marshall M. Polity IV Project. Political Regime Characteristics and Transitions, 1800-2002. Retrieved from <http://www3.nd.edu/~mcoppedg/crd/PolityIVUsersManualv2002.pdf>
14. Parshyna M. Efficiency of use of the Region Potential: Analysis, Modelling and Decision Making. Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung. Kornieiev V., Pasichnyk, Yu., Radchenko O., Khodzhaian A. und andere: Collective monograph. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, 2020. C. 334-342.
15. Rice S., Patrick S. Brookings institution Index of state weakness in the developing world (iSW), 2008. URL: <https://www.brookings.edu/research/index--of-state-weakness-in-the-developing-world/>
16. State Failure Task Force Report: Phase III Findings, 2000. URL: <http://www.raulzelik.net/images/rztextarchiv/uniseminare/statefailure%20task%20force.pdf>
17. The World Bank. Country Policy and Institutional Assessment. URL: http://siteresources.worldbank.org/EXTCPIA/Resources/CPIA_eval.pdf
18. The World Bank. World Bank Group Work in Low-Income Countries Under Stress: A Task Force Report. 2002. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/329261468782159006/pdf/269030PAPER0WB0Licus0Task0force0report.pdf>
19. White House. The national security strategy of the United States of America. Washington, President of the U.S. 2002. URL: <https://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf>
20. World Bank Group. World Governance Indicators – Political Stability & Absence of Violence. URL: <https://datacatalog.worldbank.org/political-stability-and-absence-violenceterrorism-standard-error>

References

1. Berezynskyi, L.V. (2012), *Osnovni pidkhody do doslidzhennia derzhavnoi spromozhnosti/nеспromozhnosti* [Basic approaches to the study of state capacity/incapacity]. Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu, Vypusk 9/2, Dnipro, Ukraine, pp. 155-160.
2. Vilkova, D.S. (2020), *Vikhy, tendentsii ta pidkhody do vyvchennia slabkykh derzhav* [Milestones, trends and approaches to the study of weak states]. Politykus: nauk. zhurnal. Vyp. 2. pp. 126-132. Available at: <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/9462> (Accessed 16 February 2024).
3. Vilkova, D.S. (2020), *Poniattia slabkykh derzhav yak vidpovid na zahrozy mizhnarodnii bezpetsi* [The concept of weak states as a response to threats to international security], *Filosofia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*. T. 12, Vyp. 1(25). Available at: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/view/1019/1132> (Accessed 22 February 2024).
4. Dorosh, L. (2012), «Slabkist» derzhavy na mizhnarodnii areni: do problemy vyznachennia zmistu poniattia [«Weakness» of the state in the international arena: to the problem of defining the meaning of the concept], *Heopolityka i mizhnarodni vidnosyny*. Vyp. 24, pp. 67-72.
5. Parshyn, Yu.I. (2016), *Stratehiia zabezpechennia staloho ekonomichnoho rozvytku natsionalnoho hospodarstva: teoriia, metodolohiia i praktyka: monohrafiia* [The strategy of ensuring sustainable economic development of the national economy: theory, methodology and practice]. Universytet imeni Alfreda Nobelia, Dnipropetrovsk, Ukraine, 408 p.
6. Parshyna, O.A. and Parshyn, Yu.I. (2020), *Zabezpechennia konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky v umovakh ekonomichnykh transformatsii* [Ensuring the competitiveness of the national economy in the conditions of economic transformations] *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung*. Kornieiev

V., Pasichnyk, Yu., Radchenko O., Khodzhaian A. und andere: Collective monograph. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, pp. 311-319.

7. Parshyna, O.A., Parshyna, M.Iu. and Chumak, T.V. (2021), *Faktory ekonomichnoho rozvytku krain v umovakh zahostrennia hlobalnykh problem svitovoi bezpeky* [Factors of economic development of countries in the conditions of aggravation of global problems of world security] Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk. Vypusk 2(25), Dnipro, Ukraine, pp. 3-7. Available at: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2021/2_25_ukr/3.pdf (Accessed 4 March 2024).

8. Fedirko, N.V., Kutsenko, T.F., Malkovska, Yu.B., Dzenzeliuk, K.V. and Sirenko, Ya.S. (2018) *Otsiniuvannia krykhhkosti rehioniv Ukrainy v umovakh zbroinoho konfliktu* [Assessment of the fragility of the regions of Ukraine in the conditions of armed conflict] Efektyvna ekonomika. № 12. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6777> (Accessed 3 March 2024).

9. Bertelsmann Transformation Index (BTI). Key Findings. Available at: <https://www.bti-project.org/en/key-findings/> (Accessed 4 March 2024).

10. Carment, D., Press, S., Samy, Y. (2010), *Security, Development, and the Fragile State: Bridging the Gap between Theory and Policy*. L., N.Y.: Routledge. 304 p.

11. Country Indicators for Foreign Policy (CiFP). Available at: <https://www.iaffairscanada.com/cifp/> (Accessed 1 March 2024).

12. Fragile States Index. Comparative Analysis. Available at: <https://fragilestatesindex.org/comparative-analysis/> (Accessed 25 February 2024).

13. Marshall, M. Polity IV Project. Political Regime Characteristics and Transitions, 1800-2002. Retrieved from. Available at: <http://www3.nd.edu/~mcoppedg/crd/PolityIVUsersManualv2002.pdf> (Accessed 16 February 2024).

14. Parshyna, M. (2020), *Efficiency of use of the Region Potential: Analysis, Modelling and Decision Making*. Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung. Kornieiev V., Pasichnyk, Yu., Radchenko O., Khodzhaian A. und andere: Collective monograph. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, pp. 334-342.

15. Rice, S. and Patrick, S. (2008) Brookings institution Index of state weakness in the developing world (iSW), Available at: <https://www.brookings.edu/research/index--of-state-weakness-in-the-developing-world/> (Accessed 12 March 2024).

16. State Failure Task Force Report: Phase III Findings, 2000. Available at: <http://www.raulzelik.net/images/rztextarchiv/uniseminare/statefailure%20task%20force.pdf> (Accessed 18 March 2024).

17. The World Bank. Country Policy and Institutional Assessment. Available at: http://siteresources.worldbank.org/EXTCPIA/Resources/CPIA_eval.pdf (Accessed 11 February 2024).

18. The World Bank. World Bank Group Work in Low-Income Countries Under Stress: A Task Force Report. 2002. Available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/329261468782159006/pdf/269030PAPER0WB0Licus0Task0force0report.pdf> (Accessed 19 February 2024).

19. White House. The national security strategy of the United States of America. Washington, President of the U.S. 2002. Available at: <https://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf> (Accessed 3 March 2024).

20. World Bank Group. World Governance Indicators – Political Stability & Absence of Violence. Available at: <https://datacatalog.worldbank.org/political-stability-and-absence-violenceterrorism-standard-error> (Accessed 6 March 2024).

TRENDS IN GLOBAL TRANSFORMATIONS OF COUNTRIES IN THE CONTEXT OF THEIR DEVELOPMENT AND ENSURING NATIONAL SECURITY

Olena A. Parshyna, University of Customs and Finance Dnipro (Ukraine).

e-mail: parschina@ukr.net

Marharyta Yu. Parshyna, University of Customs and Finance Dnipro (Ukraine).

e-mail: maggiednepr@ukr.net

Tetiana V. Chumak, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine).

e-mail: chumak2802@ukr.net

Ljudmila I. Yarmolenko, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine).

e-mail: yarmolenko2705@ukr.net

<https://doi.org/10.32342/3041-2137-2025-1-62-20>

Keywords: *global transformations, development trends, fragility, resilience, fragile state model, state weakness indices, national and international security*

JEL classification: *C10, C53, E69, F01, F29, O10*

World development at the current stage is accompanied by complex integration processes and global transformations. In recent years, there has been a steady trend of growing transnational threats and international conflicts, which has a negative impact on the key characteristics of states' ability to ensure sustainable development in the face of worsening global security problems.

The purpose of the article is to identify trends in the global transformations of countries in the context of their development and assurance of national security.

Studies have been conducted on defining and quantifying the main characteristics of states, taking into account key aspects such as security and development. Methodological approaches to determining indices and indicators, based on multidimensional methods that enable a quantitative assessment of state weakness levels, have been considered.

A scientific and methodological approach has been proposed, and research on a selected group of countries has been conducted to analyze the dynamics of their development and national security. This approach includes assessing the level of country weakness using the Fragile States Index and its component indicators and criteria. By utilizing the Fragile States Index from 2006 to 2023, it was possible to identify trends in state transformations in countries such as Afghanistan, the United Kingdom, Indonesia, Iran, China, the United States, and Ukraine.

An analysis of global transformations in Ukraine has been conducted, distinguishing three periods based on this analysis: the first period from 2006 to 2014, the second from 2015 to 2020, and the third covering the last two years, during which the country has been engaged in armed conflict (2022–2023). The system of indicators and criteria within the Fragile States Index reveals a significant deterioration in 2023 compared to 2013.

Mathematical models of changes in the Fragile States Index for China and Indonesia have been constructed, along with an assessment of their accuracy, enabling the forecasting of strengthening trends for these countries in future periods.

The practical application of the proposed scientific and methodological approach allows for analytical processing that incorporates a multidimensional approach to assessing state weakness in the context of development trends and national security. Effective strategic decisions can be developed to enhance resilience amid global transformations, based on analytical information and identified gaps in the key characteristics of states.

Одержано 12.04.2024.